

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

Министерство образования и науки Республики Бурятия

МКУ РУО МО "Кяхтинский район"

МБОУ "Алтайская СОШ"

РАССМОТРЕНО	СОГЛАСОВАНО	УТВЕРЖДЕНО
Руководитель ШМО	Заместитель директора по УВР	Директор
		
Лумбунова В. Г.	Цыбикова Н.И.	Очирова Н. В.

приказ № 39/5 от «28»
082023 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

учебного предмета «Бурятский язык»

для обучающихся 4 класса

у. Усть-Дунгуй 2023-2024

ТАЙЛБАРИЛГЫН БЭШЭГ

Шухала зорилгонууд:

- 3 -дахи класста үзэхэнөө дабталга дээрэ үндэхэлжэ, хэлэнэй зүйлнүүдэй шэнэ шанар шанжэнүүдтэй танилсалга;
- фонетическэ, орфографическа. графическа, грамматическа ойлгосонууды уламжалан үзэлгэ;
- орфографическа дадал дүршэл хүгжөөлгэ;
- хэлэлгэ хүгжөөлгэ;
- буряад хэлэндээ дуратайгаар хандалга, тэрэнээ шэнжэлхэ, шудалха эрмэлзэл хүгжөөлгэ;
- буряад хэлэнэй ашаар арадайнгаа соёл, заншал, түүхэ мэдэхэ болохо арга боломжо ололго;
- буряад хэлэ үзэлгыг үхибүүнэй наһанай болон хүгжэлтын шатануудта тааруугаар үнгэргэлгэ;
- ород хэлээр багшын ямаршы альтернативна номуудыг хэрэглэхэдэ, тэдэндэнь тус буряад хэлэнэй ном тааруу байха зэргэтэй;
- метапредметнэ шэглэлтэй шадабари бүридхэлгэ. Энэ зорилго хүүлэй жэлнүүдтэ аргагүй хэрэгтэйдэ тоологдодог болоо. Мүнөө үеын хуралсалай ябасада оруулагдажа байһан федеральна стандарттай холбоотой.

Программа бээлүүлхын тулада 4 -дэхи класста 3 час, жэл соо - 102 час үгтэнэ

«Буряад хэлэн» программын үзэгдэхэ гол бүлэгүүд:

Үзэгдэхэ темэнүүд

Хэлэлгын хубинууд (64 ч)

Юумэнэй нэрэ, үйлэ үгэ ба болон тэмдэгэй нэрэнүүдэй лексическэ талаһаа илгарал.

Юумэнэй нэрэ. Юумэнэй нэрэнүүдэй тоо, зохилдол. Зохилдолой падежнүүд.

Юумэнэй нэрэнүүдэй зохилдохо аргууд. Олоной тоодо зохилдохо арга.

Дахуулүгэ. Тэрэнэй үүргэ, бэшэлгэ.

Түлөөнэй нэрэ. Түлөөнэй нэрэнүүдэй тоо, нюур, зохилдол. Түлөөнэй нэрэнүүдэй үүргэ.

Үйлэ үгэ. Үйлэ үгэнүүдэй сагууд, залгалтануудай бэшэхэ дүримүүд. Үйлэ үгэнүүд болон частицанууд.

Тэмдэгэй нэрэ. Тэмдэгэй нэрэнүүдэй синонимическэ, антонимическэ удхахаруулга. Сэхэ ба шэлжэхэн удханууд. Омономууд.

Тоогой нэрэ. Тоогой нэрэнүүдэй һуури.

Наречи. Ойлгосо. Наречиинүүдэй илгарал.

Мэдүүлэл. (14ч) Мэдүүлэлэйилгаанууд. Мэдүүлэлэй гэшүүд. Мэдүүлэлэй нэгэ түрэлгэшүүд.

Хэлэлгыннюусанууд. (8ч). Текстынтемэ болон гол удха. Тэрэнэйбайгуулга.

Хэлэлгын стильнүүд: научна, уран найханай, яряанай, номой.

Хойшоо эрьен харая.(16 ч). Дүрбэнжэлсооүзэнөөдабталга, абьян, үгэ, мэдүүлэл, текст.

Һуралсалай тематическа түсэблэлгэ

№	Бүлэгүүд болон темэнүүд	саг
1	Хэлэлгын хубинууд	64
2	Мэдүүлэл.	14
3	Хэлэлгын нюусанууд.	8
4	Хойшоо эрьен харая.	16
		102

Буряад хэлээр шадабари (предметные результаты):

- аялгануудай нугарал тухай ойлгосотой болохо
- ии - ы, ээ- эй аялган үзэгүүдэй бэшэлгэ тухай мэдэхэ;
- үгын анхан һуурида б, л, м, р хашалгануудай удаа тодо бэшэ аялганай бэшэгдэхэ тухай;
- үгэнүүдэй бии бололго тухай, үгын бүридэл тухай суффикс, залгалта, анхан гараһан һуури;
- зөөлэн һууритай абтаһан үгэнүүдэй һүүлэй аялган үзэг бэшэхэ тухай;
- юмэнэй нэрын падежнуудые ба тэдэнэй удха, үүргэмэдэхэ;
- дахуул үгын үүргэ, тэрэнэй бэшэлгэ мэдэхэ;
- тэмдэгэй нэрын мэдүүлэл соо дүүргэдэг үүргэ тухай;
- үйлэ үгын мэдүүлэл соо дүүргэдэг үүргэ тухай
- үйлэ үгын сагууд: (мүнөө, үнгэрһэн, ерээдүй), тэдэнэй хэлэлгэ сохи үүргэ тухай;
- хуряангы ба дэлгэрэнгы мэдүүлэлнүүд тухай;
- мэдүүлэлэй юрын гэшүүд тухай;
- бодомжолһон түхэлтэй текст тухай;
- фразеологимууд, омонимууд тухай;

Жэлэй дүүрэхэдэ һурагша юу мэдэхэ ёһотойб:

- олоной тогой түхэл абадаггүй юмэнэй нэрэнүүд тухай;

- зохилдохо гурбан арга, юумэнэй нэрын падежнүүдэй түхэлнүүдэй бэшэгдэхэ тухай;
- олоной тогой түхэлтэй үгэнүүдэй зохилдохо тухай;
- юумэнэй нэрын падежнүүдэй түхэлнүүдэй мэдүүлэл соо дүүргэдэг үүргэ тухай;
- түлөөнэй нэрэ тухай ойлгосотой байха: удха, ганса ба олоной ньюурай түлөөнэй нэрын зохилдол;
- үйлэ үгэнүүдэй залгалтануудай зүб бэшэлгэ тухай;
- үйлэ үгэнүүдэй ньюур харуулха тухай, ньюурай частицанууд тухай;
- частицануудай үүргэ тухай, буруушааһан частицануудай үйлэ үгэтэй бэшэгдэхэ тухай;
- тэмдэгэй нэрын жэшээ дээрэ үгын сэхэ ба шэлжэһэн удха тухай харуулха;
- тогой нэрэ ба тэрэнэй удха: хэды? хэдыдэхи? Гэжэ асуудалнууд, тоолоһон, дугаарлаһан
- наречии тухай ойлгосотой байха: хаана? хэзээ? хайшаа? хэдыдэ? яжа? ямараар? хэрзэргэ? Гэжэ асуудалнууд, мэдүүлэл сохи үүргэ, наречинүүдэй илгарал(сагай, байрын, зэргын);
- мэдүүлэлэ йшухала гэшүүд тэрэнэй грамматическа нуури болоно гэжэ мэдэхэ;
- мэдүүлэлэй нэгэ түрэл гэшүүдт ухай;
- союзуудай үүргэ тухай, нэгэ түрэл гэшүүдэй бэшэлгэтухай;
- текстын гол удха болон темэ хоёрой холбоон;
- хэлэлгын стильнүүд тухай: уран зохёолой, яряанай, нууралсалай номой, сонин газетын;
- изложени бэшэжэ шадаха еһотой.

Жэлэйдүүрэхэдэнуурагшаюушадахаёһотойб:

- Багшанарай болон хамтаһураһанүхибүүдэйхандагдахарюусаха;
- нуургуулидаа болон класс сооүхибүүдээр, ехэхүнүүдээрхөөрэлдэхэдөө, хэлэлгынжурамбаримталха;
- Үгүүлэлэйилгаралхоолойгоороозүбхаруулха;
- нууралсалай болон нууралсалайбэшэномуудыехэрэглэхэ;
- Хэблэмэл ба бэшэмэлтекстнуудһээ үгэнүүд ба мэдүүлэлнүүдыебуулгажаабаха, ехэ ба бага үгэнүүдэйхолболтозүббэшэхэ;
- Багшынхэлэжэүгэхэдэзүббэшэхэ
- Үгэнүүдыехэлэхэдэ, тэдэнэйсхемэнүүдыебэшэхэ.
Хэлэжэүгэхэдэмэдүүлэлэйсхемэтабиха. өөһэдөө мэдүүлэл һанаха;
- Хэлэһэнабяануудыешэхээрээилгаха;
- Аялган ба хашалганабяануудыеилгаха, зөөлэн ба хатуу, хонгёо ба бүдэхиабяануудыеилгаха;

Календарно-тематическа түсэблэлгэ

№	Хэшээлэй темэ	Үгтэһэн саг (3ч)	Үгтэһэн саг (2ч)
1чт Хэлэлгын хубинууд			
1	Хэлэлгын хубинууд	2	1
2	Юумэнэй нэрэ ямар хэлэлгын хуби болоноб	2	1
3	Мэдүүлэлэй шухала гэшүүд	1	1
4	Юумэнэй нэрын тоо: нэгэнэй ба олоной	1	1
5	Юумэнэй нэрын зохилдол: ойлгосо	1	1
6	Шалгалтын диктант.	1	1
7	Зохилдохо нэгэдэхи арга	2	1
8	Зохилдохо хоёрдохи арга	1	1
9	Зохилдохо гурбадахи арга.	1	1
10	Олоной тоодо зохилдол	2	1
11	Нэрын падежэй түхэлтэй үгэнүүдэй үүргэ	2	1
12	Хамаанай падежэй түхэлтэй үгэнүүдэй үүргэ	1	1
13	Зүгэй падеж: хэндэ? юундэ? хаана?	1	1
14	Нэрын болон үйлын падежэй түхэлтэй юумэнэй нэрэнүүд	1	1
15	Н хашалган һүүлтэй юумэнэй нэрэнүүдэй үйлын падежэй түхэлнүүд	1	1
16	Зэбсэгэй падежэй түхэлнүүд.	1	1
17	Хамтын болон гаралай падежнууд	2	1
18	Шалгалтын диктант	1	1
	Итого	24ч	18ч
2чт			
19	Дахуул үгэнүүдэй үүргэ	2	1
20	Түлөөнэй нэрэ: ойлгосо	1	1
21	Түлөөнэй нэрын нюур	2	1
22	Түлөөнэй нэрын зохилдол	1	1
23	Түлөөнэй нэрын зохилдол	1	1
24	Үйлэ үгэнүүд: тэдэнэй илгарал	2	1
25	Үйлэ үгэнүүдэй сагууд	1	1
26	Үйлэ үгэнүүдэй залгалтануудые бэшэхэ дүримүүд	1	1
27	Үйлэ үгэнүүдэй нюур харуулалга	3	1
28	Изложени «Гэрэй турлааг»	1	1
29	Үйлэ үгэнүүдтэй буруушааһан частицануудые бэшэлгэ	2	1
30	Үйлэ үгэнүүдтэй ушөө ямар частицанууд бэшэгдэдэг бэ?	2	1
31	Шалгалтын тест «Үйлэ үгэ»	1	1
32	2-дохи четвертиин һүүлдэ хэгдэхэ шалгалтын тест	1	1
	Итого	21	14
3чт Тэмдэгэй нэрэ. Тоогой нэрэ. Наречи			
33	Тэмдэгэй нэрэ	3	1
34	Үгын удха: синонимууд, антонимууд, омонимууд, сэхэ ба шэлжэһэн удха	3	1
35	Тоогой нэрэ: ойлгосо	3	1
36	Тоогой нэрэнүүдэй һуури	2	1
37	Шалгалтын тест «Тоогой нэрэ»	1	1
38	Наречи: ойлгосо	2	1
39	Дайбар үгэнүүд.	2	1

40	Наречи - мэдүүлэлэй гэшүүн	1	1
41	Наречинуудай удхаараа илгарал	1	1
42	Шалгалтын диктант	1	1
	Итого	19	10
Мэдүүлэл- 14 час			
43	Мэдүүлэл - хэлэлгын гол единица	2	1
44	Мэдүүлэлэй шухала гэшүүд - мэдүүлэлэй грамматическа хуури	2	1
45	Шалгалтын тест	1	1
46	Мэдүүлэлэй нэгэ түрэл гэшүүд	3	1
47	Нэгэ түрэл гэшүүдэй частицануудаар холболго	2	1
48	Изложени «Санитар нохой»	1	1
49	Текстын темэ болон гол удха	1	1
50	3-дахи четвертийн хуүлдэ хэгдэхэ шалгалтын тест.	1	1
51	Алдуу дээрэ ажал	1	1
	Итого	14	9
4чт Хэлэлгын нюусанууд			
52	Хэлэлгын стильнууд	2	1
53	Уран хайханай стиль, тэрэнэй илгарал	1	1
54	Номой стиль, тэрэнэй илгарал	2	1
55	Шалгалтын диктант	1	1
56	Алдуу дээрэ ажал	1	1
57	Шалгалтын изложени	1	1
	Итого	8	6
Эрьежэ хойшоо харагты			
58	Үгэ тухай юу мэдэхэбта?	2	1
59	Шалгалтын ажал	1	1
60	Абяан ба үзэг тухай юу мэдэхэбта?	2	1
61	Бэхижүүлгэ.	1	1
62	Мэдүүлэл тухай юу мэдэхэбта?	2	1
63	Үзэһэнөө дабталга	1	1
64	Хэлэлгын нюусанууд тухай юу мэдэхэбта?	2	1
65	Шалгалтын диктант	1	1
66	4-дэхи четвертийн хуүлдэ хэгдэхэ шалгалтын тест	1	1
67	Интегрированна шалгалтын хүдэлмэри	1	1
68,69	Жэл соо үзэһэнөө дабталга ба бэхижүүлгэ	2	1
	Итого	16	11
	Всего	102ч	68ч